EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

1. juuni 2006 *

Kohtuasjas C-453/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Landgericht Berlin'i (Saksamaa) 31. augusti 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. oktoobril 2004, menetluses, mille algatas

innoventif Limited,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris ja L. Bay Larsen (ettekandja),

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: R. Grass,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Saksamaa valitsus, esindaja: C. Schulze-Bahr,

— Hispaania valitsus, esindaja: F. Díez Moreno,

— Slovaki valitsus, esindaja: R. Procházka,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: G. Braun,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artiklite 43 ja 48 tõlgendamist.

2 Kõnealune eelotsusetaotlus esitati seoses innoventif Limited'i (edaspidi „innoventif") hagiga Amtsgericht Charlottenburgi otsuse peale, millega jäeti rahuldamata innoventif'i taotlus tema Saksamaal asuva filiaali kandmiseks riiklikku äriregistrisse, kuna innoventif oli keeldunud osaühingu asutamislepingus märgitud tegevusalade avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse tasumisest.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimest direktiivi 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT 1968, L 65, lk 8; ELT eriväljaanne 17/01, lk 3; edaspidi „esimene direktiiv"), kohaldatakse kapitaliühingutele. See direktiiv näeb nende äriühingutega asju ajavate kolmandate isikute kaitseks ette sellise toimiku avamise, kuhu kantakse teatud hulk teavet. Niisugust toimikut peetakse iga pädevas piirkondlikus äriregistris registreeritud äriühingu kohta.

4 Esimese direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti a kohaselt:

„Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et äriühingud avalikustavad vähemalt järgmised dokumendid ja andmed:

a) asutamisdokument ja põhikiri, kui see on eraldi dokument".

5 Esimese direktiivi artikli 3 lõiked 2 ja 4 sätestavad:

„2. Kõik artikli 2 järgi avalikustamisele kuuluvad dokumendid ja andmed säilitatakse toimikus või kantakse registrisse [...]

[...]

4. Lõikes 2 tähendatud dokumendid ja andmed avalikustatakse, avaldades need asjaomases liikmesriigis selleks määratud ametlikus väljaandes kas tervikuna või väljavõttena või viidates dokumendile, mis on talletatud toimikus või kantud registrisse."

6 Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta üheteistkümnes direktiiv 89/666/EMÜ avalikustamisnõuete kohta, mis on seotud liikmesriigis filiaali asutamisega teise liikmesriigi õigusele alluva teatud liiki äriühingu poolt (EÜT L 395, lk 36; ELT eriväljaanne 17/01, lk 100; edaspidi „üheteistkümnes direktiiv") hõlmab äriühingute filiaale.

7 Üheteistkümnenda direktiivi artikli 1 lõike 1 kohaselt:

„Teise liikmesriigi õigusele alluva ja [esimese] direktiivi [...] kohaldamisalas oleva äriühingu poolt asutatud filiaaliga seotud dokumendid ja andmed tuleb avalikustada vastavalt filiaali asukohajärgse liikmesriigi õigusele ja kõnealuse direktiivi artiklile 3."

8 Üheteistkümnenda direktiivi artikli 2 lõikes 1 on toodud nimekiri nendest dokumentidest ja andmetest, mis tuleb avalikustada vastavalt selle liikmesriigi õigusele, kus filiaal asub. Sama artikli lõike 2 punkti b kohaselt võib liikmesriik, kus filiaal on asutatud, ette näha, et avalikustada tuleb eelkõige „asutamisdokument ja põhikiri, kui viimane on eraldi dokumendis, vastavalt [esimese] direktiivi [...] artikli 2 lõike 1 punktidele a, b ja c".

9 Üheteistkümnenda direktiivi artikkel 4 näeb ette, et liikmesriik, kus filiaal on asutatud, võib sätestada, et nimetatud direktiivi artikli 2 lõike 2 punktis b ja artiklis 3 märgitud dokumendid tuleb avaldada mõnes muus ühenduse ametlikus keeles ning et selliste dokumentide tõlge tuleb notariaalselt tõestada.

Siseriiklikud õigusnormid

10 26. juuli 1957. aasta seaduse kulude kohta hagita asjades (Gesetz über die Kosten in Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit; BGBl. 1957 I, lk 960; edaspidi „KostO") artikli 8 lõiked 1 ja 2, pealkirjaga „Ettemaksed", sätestavad:

„1. Avalduse alusel tehtavate toimingute puhul peab kulude kandmiseks kohustatud isik tegema nende katmiseks piisava ettemakse [...]

2. Avalduse alusel tehtavate toimingute tegemiseks tuleb tasuda ettemakse või anda sellekohane tagatis."

11 KostO artikkel 14, pealkirjaga „Kulude arvestamine, kaebus, apellatsioonkaebus", näeb ette:

„(1) Kulud määrab kindlaks asja menetlev või viimati menetlenud kohus, sh juhul, kui need kulud tekkisid asja algatanud kohtus [...]

(2) Kulud kindlaks määranud kohus lahendab kõik kaebused, mille kulude kandmiseks kohustatud isik või riigikassa kulude arvestamise peale esitab.

(3) Kulude kandmiseks kohustatud isik ja riigikassa võivad kulude määramise otsuse peale esitada apellatsioonkaebuse, kui kaebuse eseme hind ületab 200 eurot."

12 10. mai 1897. aasta äriseadustik (Handelsgesetzbuch; RGBl. 1897, lk 219), viimati muudetud 15. detsembri 2004. aasta seaduse (BGBl. 2004 I, lk 3408) artikliga 1 (edaspidi „HGB"), sätestab filiaalide äriregistrisse kandmise korra.

13 Sealse § 13 b, pealkirjaga „Saksamaal registreeritud asukohaga osaühingute filiaalid ", lõiked 2 ja 3 näevad ette:

„(2) Filiaal kantakse äriregistrisse filiaali juhataja avaldusel. Avaldusele lisatakse [...] ühingulepingu tõestatud ärakiri.

(3) Äriregistrisse kantakse ka osaühinguid puudutava seaduse § 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud andmed."

14 Välismaal registreeritud asukohaga osaühingute filiaalide osas sätestavad HGB § 13 g lõiked 2 ja 3:

„(2) Avaldusele lisatakse ühingulepingu tõestatud ärakiri ja - kui nimetatud leping ei ole saksa keeles - selle notariaalselt kinnitatud saksakeelne tõlge. [...]

(3) Filiaali registrisse kandmise avaldusele lisatakse osaühinguid puudutava seaduse § 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud andmed [...]".

15 20. aprilli 1892. aasta seaduse osaühingute kohta (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, RGBl. 1892, lk 477), viimati muudetud 9. detsembri 2004. aasta seaduse (BGBl. 2004 I, lk 3214) §-ga 13 (edaspidi „GmbHG"), § 10, pealkirjaga „Äriregistrisse kandmine", sätestab lõikes 1:

„Äriregistrisse kantakse osaühingu ärinimi, asukoht, äriühingu tegevusala [...] ja esindusvolitused."

Menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus

16 Inglise õiguse alusel asutatud osaühing innoventif, asukoht Birmingham (Ühendkuningriik), kanti 1. aprillil 2004 Cardiffi (Ühendkuningriik) Companies House'i. Äriühingu tegevusala on ammendavalt märgitud asutamislepingu punktis 3 pealkirjaga „The objects of which the Company is established are". Asutamislepingu punkt 3 sisaldab 23 alapunkti A-st W-ni ning ulatub mitmele leheküljele.

17 13. aprillil 2004 asutas innoventif filiaali Berliinis, mille äriregistrisse kandmiseks tegi ta Amtsgericht Charlottenburgile avalduse.

18 23. aprilli 2004. aasta otsusega küsis Amtsgericht Charlottenburg taotletud kande tegemise eest 3000 euro suurust ettemakset. See summa määrati innoventif'i asutamislepingus märgitud tegevusala avaldamise eeldatavate kulude alusel, võttes arvesse, et äriühingu tegevusalad on ammendavalt märgitud asutamislepingu punktis 3, A-W ning seetõttu tuleb see tervikuna registrisse kanda.

19 Olles seisukohal, et tema tegevusala on määratletud ainult asutamislepingu punktis 3, A ja B, esitas innoventif KostO § 14 lõike 2 alusel Amtsgericht Charlottenburgile kaebuse.

20 Viimane jättis kaebuse rahuldamata, sedastades, et eeldatavate kuludega seotud ettemakse nagu see, mida nõuti põhikohtuasjas, tuleb tasuda siis, kui on tõenäoline, et menetluskulude kandmiseks kohustatud isik ei ole teadlik tulevaste kulude suurusest.

21 Äriühing innoventif esitas eelotsust taotlenud kohtule KostO § 14 lõike 3 alusel apellatsioonkaebuse, väites, nimetatud summas ettemakse küsimine on vastuolus üheteistkümnenda direktiiviga ja rikub asutamisvabaduse põhimõtet.

22 Landgericht Berlin'i jaoks sõltub vastus küsimusele, kas innoventif'i filiaali registrisse kandmisel võib äriühingu tegevusala avaldamise kulude katteks küsida ettemakset, nagu seda nõuab siseriiklik õigus, EÜ artiklite 43 ja 48 tõlgendamisest.

23 Neil asjaoludel otsustas Landgericht Berlin menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas EÜ artiklites 43 ja 48 sätestatud äriühingu asutamisvabadusega on vastuolus see, kui Saksamaa[l] [...] tuleb [Suurbritannias] asutatud kapitaliühingu filiaali äriregistrisse kandmisel teha äriühingu asutamislepingus märgitud tegevusalade avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse?

Eelotsuse küsimus

Vastuvõetavus

24 Euroopa Ühenduste Komisjon ja Hispaania valitsus kahtlevad eelotsuse küsimuse vastuvõetavuses.

25 Komisjoni arvates võib eelotsuse küsimus olla vastuvõetamatu, kuna eelotsust taotlenud kohus ei ole selgitanud, mis teda seda küsimust esitama ajendas.

26 Samuti on Euroopa Kohus rõhutanud, kui oluline on siseriiklikul kohtul esitada täpsed põhjused, miks ta kahtleb ühenduse õiguse tõlgenduses ja peab vajalikuks esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused. Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et on möödapääsmatu, et siseriiklik kohus selgitaks vähemalt mingil määral põhjusi nende ühenduse õigusnormide väljatoomiseks, mille tõlgendamist ta taotleb, ning seost, mis tema hinnangul on vastavate ühenduse õigusnormide ja kohtuasjas kohaldatavate siseriiklike õigusnormide vahel (vt eelkõige 8. oktoobri 2002. aasta määrus kohtuasjas C-190/02: Viacom, EKL 2002, lk I-8287, punkt 16, ja 6. detsembri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-453/03, C-11/04, C-12/04 ja C-194/04: ABNA jt, EKL 2005, lk I-10423, punkt 46).

27 Põhikohtuasjas määratles siseriiklik kohus esiteks esitatud küsimusega seonduva faktilise ja õigusliku raamistiku ja teiseks märkis eelotsuse taotlemise põhjuseks lühidalt, kuid piisavalt asjaolu, et kohtu jaoks on selgusetu, kas siseriiklikus õiguses kehtestatud nõue, mille kohaselt teises liikmesriigis asuva äriühingu tegevusalade avaldamiseks ja tema filiaali riiklikku äriregistrisse kandmiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse tasumine võib piirata asutamisvabadust, mis on EÜ asutamislepinguga sellele äriühingule tagatud.

28 Hispaania valitsuse arvates on eelotsuse küsimus vastuvõetamatu, kuna see puudutab siseriikliku õigusnormi tõlgendamist.

29 Siinkohal tasuks rõhutada, et Euroopa Kohtu pädevus on piiratud üksnes ühenduse õigusnormide kontrollimisega (vt 21. detsembri 1995. aasta määrus kohtuasjas C-307/95: Max Mara, EKL 1995, lk I-5083, punkt 5). Siseriikliku kohtu ülesanne on

hinnata siseriiklike sätete ulatust ja viisi, kuidas neid tuleb kohaldada (vt 7. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-45/94: Ayuntamiento de Ceuta, EKL 1995, lk I-4385, punkt 26).

30 Kuigi põhikohtuasjas on siseriiklik kohus ainupädev nii otsustama, kas kulude katteks võib nõuda KostO §-s 8 ette nähtud ettemakset, kui ka määrama vajaduse korral selle ettemakse summa ning selle tasumata jätmise korral jätma registrisse kandmise avaldus rahuldamata, kuulub Euroopa Kohtu pädevusse küsimus, kas sellist ettemakset võib käsitleda kui piirangut asutamisvabadusele.

31 Järelikult on eelotsuse küsimus vastuvõetav.

Põhiküsimus

32 Eelotsust taotlenud kohus küsib sisuliselt seda, kas EÜ artiklitega 43 ja 48 on vastuolus, kui siseriiklikud õigusnormid kehtestavad nõude, et teises liikmesriigis asutatud osaühingu filiaali äriregistrisse kandmisel tuleb teha äriühingu asutamislepingus märgitud tegevusalade avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse.

33 Esiteks tuleb märkida, et üheteistkümnenda direktiiviga on kooskõlas see, kui liikmesriigis, kus asub teises liikmesriigis asuva äriühingu filiaal, nõutakse osaühingult, kes teeb avalduse oma filiaalide äriregistrisse kandmiseks, et tema tegevusalad oleks tervikuna avaldatud.

34 Tegelikult, üheteistkümnenda direktiivi artikli 2 lõike 2 punkt b lubab liikmesriikidel selgesõnaliselt välismaa äriühingu filiaali äriregistrisse kandmisel nõuda asutamisdokumendi ja põhikirja, kui viimane on eraldi dokumendis, avalikustamist.

35 HGB § 13 b lõige 3 ja § 13 g lõige 3, koostoimes GmbHG § 10 lõikega 1, mis kohaldub võrdselt nii asjaomases liikmesriigis kui välisriigis asutatud äriühingutele, nõuavad osaühingutelt, kes teevad avalduse oma filiaalide äriregistrisse kandmiseks, et avaldada tuleb nende tegevusalad, mitte aga nende äriühingute asutamisleping tervikuna, nagu võimaldab üheteistkümnes direktiiv.

36 Lisaks tuleneb esimese direktiivi artiklist 3, millele tuleb üheteistkümnenda direktiivi artikli 1 lõike 1 kohaselt viidata seoses filiaalidega, et avalikustamisele kuuluvad dokumendid ja andmed tuleb avaldada ühel nimetatud artiklis 3 ette nähtud viisil.

37 Teiseks, mis puudutab küsimust, kas tegevusalade tervikuna avaldamise alusel arvutatud ettemakse nõue on kooskõlas EÜ artiklitega 43 ja 48, siis tuleb uurida, kas see nõue kujutab endast piirangut asutamisvabadusele, kui teise liikmesriigi õiguse alusel asutatud äriühingu filiaalil tuleb täita asukohaliikmesriigi ettekirjutusi seoses ettemaksega avaldamiseks ettenähtud kulude katteks.

38 Siinkohal tuleb märkida, et ettemakse tasumise nõue, mis osutab üksnes avaldamisega seotud tegelikele halduskuludele, on kokkusobiv üheteistkümnenda direktiiviga ega saa olla piiranguks asutamisvabadusele, kuna see ei keela ega takista nende vabaduste kasutamist ning ei muuda seda vähem atraktiivseks.

39 Pealegi, õigusnorm, mis põhikohtuasja tingimustes nõuab ettemakse tasumist, ei aseta teisest liikmesriigist pärit äriühinguid võrreldes asukohaliikmesriigi omadega halvemasse faktilisse või õiguslikku olukorda (vt selle kohta 17. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-70/95: Sodemare jt, EKL 1997, lk I-3395, punkt 33).

40 Järelikult, avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse nõudmine ei kujuta liikmesriigis asutatud osaühingu jaoks piirangut tema tegevusele teises liikmesriigis seal asutatud filiaali kaudu.

41 Siseriikliku kohtu ülesanne on tegevusalade loetelu pikkuse alusel veenduda, et nõutud ettemakse summa vastab asjaomases bülletäänis avaldamiseks ettenähtud kuludele. Seda tehes tuleb kõnealusel kohtul arvestada nende tegevusaladega, mis on märgitud filiaali registrisse kandmist taotleva äriühingu asutamislepingus.

42 Sellega seoses tuleb täpsustada, et siseriiklik kohus ei ole kohustatud uurima, kas selle liikmesriigi, kus filiaali registrisse kandmist taotlev äriühing on asutatud, õiguse kohaselt võib äriühingu tegevusala lugeda ammendavalt määratletuks üksnes osade selle äriühingu asutamislepingus pealkirja „Tegevusalad" all märgitud punktide alusel.

43 Esitatud küsimusele tuleb seega vastata, et EÜ artiklitega 43 ja 48 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormide kohaselt tuleb teises liikmesriigis asutatud osaühingu filiaali äriregistrisse kandmisel teha äriühingu asutamislepingus märgitud tegevusalade avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse.

Kohtukulud

44 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotamise siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

EÜ artiklitega 43 ja 48 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormide kohaselt tuleb teises liikmesriigis asutatud osaühingu filiaali äriregistrisse kandmisel teha äriühingu asutamislepingus märgitud tegevusalade avaldamiseks ettenähtud kulude katteks ettemakse.

Allkirjad